

производства. Обоснована необходимость разработки и реализации региональных Программ поддержки инвестирования аграрных товаропроизводителей.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, инвестиционная привлекательность, инвестиционный менеджмент.

Summary. The questions of forming of public and regional agrarian policy are reflected with the purpose of improvement of forming of investment attractiveness of agrarian production. The necessity of development and realization of regional Programs of support of investing of agrarian commodity producers is grounded.

Keywords: investments, investment policies, investment attractiveness, investment management.

УДК 336.531.2:338.439.5:633.1(477)

В.В. Дранус, асистент,

М.І. Бендера, кандидат економічних наук ПДАТУ

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗЕРНОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Проведено аналіз стану вітчизняного зернового ринку; виявлено існуючі недоліки; проаналізовано роль держави у формуванні, діяльності та регулюванні ринку зерна; виявлено основні причини негативних тенденцій на ринку зерна і чинники, які спричинили розвиток таких тенденцій; визначено роль на ринку аграрних бірж, товаровиробників, зернотрейдерів. Проаналізовано декілька варіантів розвитку зернового сектору, з використанням яких теоретично можна досягти нарощування обсягів виробництва зерна та забезпечення прийнятної рівня рентабельності зерновиробництва; запропоновано шляхи вирішення проблеми ефективного розвитку зернового сектору та ринку зерна, напрямки залучення інвестицій.

Ключові слова: ринок зерна; шляхи залучення інвестицій; експортні операції; державна політика на зерновому ринку; державна цільова програма розвитку ринку зерна.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Виробництво зерна в Україні традиційно тривалий історичний період посідає одне з основних місць у розвитку сільського господарства, якому належить пріоритетне значення в забезпеченні продовольчої безпеки країни, слугує сировинною базою для виготовлення ряду промислових товарів, належить до важливих джерел створення кормових ресурсів, має велике значення у формуванні експортних поставок продовольчих товарів держави.

Серед основних досягнень вітчизняного зернового ринку на сьогоднішній день можна виділити такі:

1. Україна (разом з Росією і Казахстаном) увійшла в елітарну групу провідних експортерів зерна на світовому ринку (щорічний експорт у 60-80 країн світу, обсяги експорту – від 7 до 18 млн. т);
2. Агрохолдинги (нові аграрні оператори) забезпечують значні інвестиції у виробництво зерна, розвиток виробничої й портової інфраструктури;
3. Швидко формується сучасна структура організації галузі [2].

Проте сучасний стан ефективності зерновиробництва викликає занепокоєння. В останні роки простежується тенденція до нестабільного й істотного зниження ефективності виробництва зерна від досягнутого рівня.

З погляду сезонної цінової динаміки останніми роками український зерновий ринок відрізняється різкими коливаннями цін.

Державне регулювання ринку зерна не відіграє стимулюючої ролі щодо виробництва зерна та не здатне ринковими методами ефективно реагувати на впливи світового зернового ринку.

Ефективність та прогнозованість державного регулювання ринку зерна є об'єктивною передумовою зростання зернового сектору України. Недостатня системність та неузгодженість

законодавства України, а також його вибіркоче виконання справляють суттєвий негативний вплив на стан зерновиробництва та ефективність маркетингу зерна, що призводить до втрат для учасників зернового ринку та економіки в цілому.

Метою написання даної статті є аналіз стратегічного підходу до зернового ринку та пошук шляхів вдосконалення фінансово-інвестиційних відносин на ринку зерна, які можуть істотно покращити результативні показники функціонування як окремих суб'єктів зернового ринку, так і ринку зерна в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема розвитку агропромислового комплексу, формування ринкової інфраструктури присвятили праці такі науковці як П. Саблук, П. Гайдуцький, В. Юрчишин, І. Бланк, А. Гойко, М. Дем'яненко, А. Пересада, В. Савчук, Н. Притула та інші. Разом з тим питання ринкової інфраструктури вимагає постійного пошуку та аналізу наявного виробничо-технологічного та інвестиційного потенціалу, який використовується не повністю. Зазначені обставини зумовили актуальність теми дослідження та його основні завдання.

Матеріал і методика досліджень. Процес реформування аграрного сектору України почався 1992 року. Реформи мали місце як у сфері ціноутворення і торгівлі, так і сільського господарства і економіки в цілому.

Зараз широкомасштабні економічні і сільськогосподарські реформи здійснені тільки частково.

Україна має у своєму розпорядженні достатній потенціал для значного збільшення обсягів виробництва сільськогосподарських культур, але подальший розвиток відбуватиметься у разі якщо енергійніше будуть впроваджуватись необхідні сільськогосподарські і економічні реформи. У першу чергу, економічні реформи стосуються впровадження комплексу ефективних законів і нормативних актів у сфері торгівлі, оподаткування, державної регуляторної політики. Такі реформи, зокрема, повинні створити сприятливі умови для розвитку агропромислового комплексу, оскільки сільське господарство є капіталомістким виробництвом і, отже, ведення бізнесу в цій галузі більш чутливе до комерційних ризиків. Вузкоспеціалізовані реформи в сільському господарстві, як земельна реформа і законодавче обґрунтування банкрутства, будуть сприяти розвитку сільськогосподарського кредитного ринку, хоча без широкомасштабних економічних реформ їхній ефект буде мінімальним. Ці реформи дозволять поліпшити матеріально-технічне оснащення агропромислового сектору і впровадити передові технології [2].

Важливим кроком у регулюванні діяльності на ринку зерна стало прийняття Верховною Радою України 2002 року Закону України „Про зерно та ринок зерна України”, який встановлює правила діяльності на ринку зерна як для рядових суб'єктів ринку, так і для державного агента із закупівель, а також встановлює рамки державної політики відносно регулювання ринкових відносин в цій галузі.

Проаналізувавши низку показників, можна визначити основні причини негативних тенденцій на ринку зерна в державі. Зокрема, важливе значення має фізичний потенціал. Хоча його рівень в Україні високий, проте існує лімітуючий фактор (циклічність кліматичних умов), до якого також можна віднести падіння родючості ґрунтів внаслідок незадовільної практики господарювання. Через спад виробництва зерна Україна втрачала від 2 до 5 млрд. доларів можливого доходу щороку від його експорту [4].

Крім того, на спад виробництва зерна також впливали обмеженість капіталу сільськогосподарських підприємств (відсутність обігових коштів), відсутність доступу до короткострокових кредитів для закупівлі матеріально-технічних ресурсів, скорочення інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій. Через нестачу капіталу довгострокові інвестиції у технічне обслуговування та оновлення основних фондів сільськогосподарських підприємств не здійснювалися. Така ситуація призвела до загального погіршення стану парку сільськогосподарської техніки.

Наступним негативним чинником, що вплинув на виробництво зерна, стала відсутність сформованого ринку землі, адже приватна власність на землю може бути заставою для отримання кредиту тощо. Також наявність ліберального ринку землі сприяє розвитку виробничих формувань, які мають змогу брати в оренду або викупляти землю у менш ефективних. Різниця між цими двома типами підприємств може бути дуже великою. Важливим аспектом розвитку всієї інфраструктури є створення ефективної системи збуту зерна, адже для того, щоб зерно потрапило на світовий ринок, його необхідно очистити, класифікувати, сертифікувати, створити

належні умови зберігання та транспортування з підприємства до експортного порту. Саме від цього залежить розмір витрат на збут. В Україні витрати під час жнив та зберігання дуже високі і становлять приблизно 13% (для порівняння, в Німеччині – 3%). Сумарна собівартість витрат на зберігання на державних елеваторах також значно вища, ніж в Німеччині, а витрати на обробку зерна в портах становлять ще 10% вартості тонни зерна (в Німеччині близько 6%). Ще однією статтею витрат є торговельна маржа, яка в нас становить близько 12% (у Німеччині – 5%). Підрахувавши всі витрати, український селянин при експорті одержить лише 40% ціни на світовому ринку, тоді як німецький фермер близько 70%. Тому в окрему групу чинників, пов'язаних із економікою експортних операцій, необхідно виділити інфраструктурні витрати [3].

Основною проблемою є і те, що всі торговельні послуги (зберігання, транспортування, обробка в порту) прямо чи опосередковано контролюються державними підприємствами. Тому держава є безпосередньо відповідальною за частину надмірних витрат на торгівлю зерном. Крім такої монополії, вона створює низку штучних перешкод. Це постійна зміна важелів регулювання зовнішньої торгівлі зерном (квоти та ліцензії на експорт, індикативні експортні ціни, заборони на вивіз зерна за межі області). Ці заборони призвели до того, що іноземні агрохімічні підприємства понесли збитки і тепер свої товари поставляють лише після здійснення передоплати.

Зерно пшениці – найважливіший сільськогосподарський об'єкт міжнародної торгівлі: майже 60% усього експорту зернових. За 2009 рік експорт товарів з України склав \$39,7 млрд., імпорт – \$45,43 млрд., що в порівнянні з 2008 роком склало 59,3% і 53,1% відповідно. За даними Державного комітету статистики України [1], в загальному об'ємі експорту товарів в порівнянні з 2008 роком частка зернових культур збільшилась з 5,5 до 9%. Україна належить до провідних держав-зерновиробників світу, проте вихід на міжнародні ринки зерна блокується низкою негативних чинників, зокрема, монопольним становищем залізничного транспорту та його високими тарифами, слабо розвинутою портовою інфраструктурою, проблемами логістики вантажів, початковим етапом зародження аграрних бірж, якістю продукції, експортованої з України тощо. Однією з причин низької конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств є відсутність надійної інформації про ціни на кінцеву продукцію, матеріально-технічні ресурси та торговельні послуги, недосконалість інформаційного забезпечення продовольчих ринків і пов'язане з цим збільшення частки витрат у кінцевій ціні продукту. Аграрні біржі, які б мали це забезпечити, не виправдали сподівань. Вони не мають впливу на формування цін на зерно в Україні, подають фіктивну пропозицію зерна.

Виробництво зерна в Україні ніколи не було монополізованим і поступово зміщується в приватний сектор, оскільки приватники орієнтуються переважно на прибуткові види діяльності, що сприяє посиленню конкуренції між виробниками, які формують первинний ринок зерна. Потужні виробники, які одразу його не продають, а також зернотрейдери, які викуповують зерно у товаровиробників або отримують його за бартером за поставлені мінеральні добрива, пально-мастильні матеріали, засоби захисту рослин тощо, формують вторинний ринок. За оцінками експертів, на внутрішньому загальнодержавному зерновому ринку України діє більше тисячі учасників. Серед них є суб'єкти господарювання, основна діяльність яких – закупівля зернових культур і продаж їх на експорт, у тому числі й міжнародні зернотрейдери та вітчизняні підприємства з іноземними інвестиціями [3].

В Україні є велика кількість компаній, що займаються експортом українського зерна. Вони часто фінансують виробництво, їхній успіх залежить від різниці цін внутрішнього та світового ринків. У нашій країні вони протягом останніх років мали сприятливу кон'юнктуру і цей напрям швидко розвивався. З іншого боку, існує попит на внутрішньому ринку, який може бути достатньо задоволений лише за відносно низькими внутрішніми цінами. Все це має велике значення для нормального функціонування і розвитку ринку зерна, оскільки сталий внутрішній попит і наявність експортних можливостей повинні забезпечити формування конкурентоздатної у світовій економіці галузі.

Саме тому виникла необхідність комплексного удосконалення функціонування ринку зерна, нарощування обсягів його виробництва належної якості. Створення умов для реалізації експортного потенціалу галузі ґрунтуються на основних державних пріоритетах аграрної політики, визначених Законом України „Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року”, відповідає законодавчо визначеним стратегічним цілям аграрної політики, зокрема в частині гарантування продовольчої безпеки держави та перетворення аграрного

сектору на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринках сектор економіки держави. Отож, для подолання негативних тенденцій головною рушійною силою повинна стати сприятлива державна політика на зерновому ринку, яка повинна розвиватися у напрямках: регулювання цін на певні види продукції (встановлення максимальних та мінімальних цін); обов'язкова біржова торгівля великими партіями зерна; здійснення кредитної підтримки сільськогосподарських товаровиробників; обов'язкове страхування вирощуваної продукції; створення єдиної загальнодержавної інформаційної системи стосовно сільськогосподарської продукції; стимулювання розвитку кластеру з виробництва зерна, конкурентоздатного на світовому ринку.

Існує декілька варіантів розвитку зернового сектору України, якими теоретично можна досягнути нарощування обсягів виробництва зерна та забезпечення прийняттого рівня рентабельності зерновиробництва.

1. Ліберальний ринок. Даний варіант полягає в еволюційних змінах ринкового середовища, що є ліберальним і переважно керується ринковими чинниками. У таких умовах (із урахуванням поточної та перспективної ситуації на світовому ринку зерна) є цілком можливим досягнення зростання зернової галузі, забезпечення високого рівня доходів виробників зерна, збільшення інвестицій у зернову галузь та підвищення в кінцевому випадку її ефективності до необхідного рівня. Проте при виборі такого альтернативного варіанта, як практично у будь-якій моделі досконалого ринкового середовища, існують загрози порушення рівноваги у сторону незадоволеності соціальних потреб. Іншими словами, може виникнути ситуація, коли, керуючись ринковими силами, учасники ринку істотно підвищуватимуть ціни на зерно та продукти його переробки. Враховуючи, що еластичність попиту, наприклад, на хліб від його ціни є порівняно невисокою, а доходи широких верств населення України є порівняно низькими, влада, щоб уникнути соціальних протестів, навряд чи зможе допустити повністю ліберальну роботу ринку.

Широко ліберальний ринок може бути досягнутий за умови ефективного компенсування населенню витрат, пов'язаних із можливим подорожчанням продовольства, проте повністю ліберальний ринок є скоріше припущенням, ніж дійсністю.

2. Оперативні втручання. У такому варіанті органи державної влади здійснюють свої функції з регулювання ринку шляхом оперативного несистемного втручання в його діяльність. Фактично такий варіант спостерігається сьогодні, тобто, держава, виходячи з поточної ситуації на ринку, приймає рішення про вживання тих чи інших заходів, наприклад, приймає рішення про обмеження експорту зерна на основі балансових показників зернового ринку. Не зовсім прогнозована та непрозора політика, яку змушена здійснювати держава, стримує ринкові сили, приносить збитки суспільству і в першу чергу зерновому сектору. Це зменшує обсяги залучення інвестицій, у тому числі іноземних, скорочує кредитні можливості зернової галузі. В умовах непристосованості передбачених законодавством ринкових механізмів державного впливу (наприклад, інтервенцій) для ефективного регулювання ринку жорсткі адміністративні заходи стають системними, що збільшує ймовірність скорочення виробництва зерна замість його нарощування.

3. Комплексний підхід. Альтернативний варіант полягає у розробленні та виконанні системи заходів, направлених не на усунення проблем, що виникають, а на прогнозування та упередження виникнення таких проблем. Варіант передбачає широку участь усіх учасників ринку, у тому числі державного, громадського та приватного сектору у виробленні найбільш оптимальних заходів для розвитку галузі із врахуванням її сильних та слабких сторін, а також можливостей і загроз навколишнього середовища, у тому числі кон'юнктури світового ринку зерна. Розроблена програма дій учасників зернового сектору передбачає варіанти поведінки залежно від обставин, що склалися, і є гнучкою з огляду на можливі зміни ринкового середовища. Комплексний підхід до вирішення проблеми, тобто визначення та вжиття регуляторних й інших заходів щодо широкого кола проблем, які визначають ефективність роботи зернового сектору, дозволяє захистити інтереси всіх учасників зернового ринку [5].

Проблема розвитку зернового сектору та ринку зерна України, зокрема нарощування обсягів виробництва зерна до 58 млн. тонн, потребує вжиття системи заходів. Вирішення проблеми шляхом окремих змін чи уточнень до регуляторної системи, чи шляхом впровадження заходів, направлених на вирішення вузькогалузевих проблем, є неможливим, тому що призведе до дисбалансів системи.

Вирішення проблеми ефективного розвитку зернового сектору та ринку зерна України здійснюватиметься через:

1. Визначення можливостей та здійснення заходів, направлених на удосконалення організаційних структур та менеджменту зернових господарств; використання сучасних інноваційних підходів ведення бізнесу;
2. Покращення землекористування, структури посівів та використання кращих попередників для підвищення ефективності зерновиробництва і забезпечення збереження та покращення земельних ресурсів, зокрема з точки зору екологічного стану територій; визначення та реалізацію заходів підвищення родючості ґрунтів;
3. Поширення сучасних технологій виробництва зерна, зокрема з використанням геоінформаційних технологій та точного землеробства, забезпечення оптимального обробітку ґрунту, внесення мінеральних добрив, меліорації, використання засобів захисту рослин та біологічних препаратів;
4. Підвищення рівня забезпеченості виробників матеріально-технічними ресурсами (технікою, мінеральними добривами, засобами захисту рослин тощо) як вітчизняного, так і закордонного виробництва, зокрема через зниження (усунення) імпорتنих мит на окремі види ресурсів, податкові пільги, розвиток забезпеченості виробників зерна цільовими кредитними ресурсами;
5. Покращення якості зерна, зокрема шляхом підвищення забезпеченості господарств якісним насінням, новітніми сортовими ресурсами (з відповідною компенсацією витрат на їх придбання), інформування виробників зерна про потреби ринку, зокрема світового;
6. Удосконалення систем стандартизації, сертифікації та контролю якості зерна згідно вимог світового ринку та європейських інтеграційних намірів України, оновлення та сертифікація відповідно до міжнародних стандартів лабораторій якості зерна;
7. Науково-методичне забезпечення, розвиток зв'язків наукових, навчальних, громадських та дорадчих організацій із зерновими підприємствами; вивчення та забезпечення потреб галузі в якісних трудових ресурсах; посилення ролі приватного та громадського секторів при розробці та реалізації регуляторних документів;
8. Розвиток інфраструктури зернового ринку України, систем зберігання і транспортування зернових, зокрема через тарифи на перевезення зерна, поглиблення припортових акваторій, розвиток альтернативних шляхів перевезення зерна, оптимізацію роботи каналів збуту продукції, підтримки економічних механізмів, що стимулюватимуть модернізацію та оновлення основних фондів підприємств елеваторної галузі;
9. Удосконалення систем складських документів на зерно, створення системи гарантування прав власників зерна, що знаходиться на зберіганні; страхування посівів та зерна на зберіганні, вдосконалення систем кредитування власників зерна;
10. Розвиток маркетингу зерна, зокрема шляхом усунення перешкод для експорту зерна до кордону, на кордоні та поза кордоном; поширення світової практики торгівлі зерном, у тому числі через доступ до міжнародних стандартизованих контрактів, міжнародного арбітражу; спрощення процедур отримання дозвільних документів та митного оформлення зерна для експорту;
11. Удосконалення державного регулювання ринку зерна, внесення змін до законодавчих та нормативно-правових документів, зокрема щодо інтервенційних та інших регулюючих заходів, податкової, тарифної, митної та торгівельної політики;
12. Покращення механізмів державної підтримки учасників ринку зерна згідно вимог Світової організації торгівлі;
13. Забезпечення високої інвестиційної привабливості зернового сектору, створення сприятливих умов для залучення міжнародних та вітчизняних фінансових і кредитних ресурсів;
14. Гарантування стабільності та прогнозованості державної політики по відношенню до ринку зерна, контролю неухильного виконання вимог чинного законодавства органами виконавчої влади усіх рівнів;
15. Розробку та реалізацію заходів, направлених на забезпечення дотаціями незахищених верств населення з метою створення умов для поступової лібералізації ринків продуктів переробки зерна [6].

Основними контрольними параметрами програми розвитку зернового комплексу та ринку зерна є досягнення визначених показників виробництва, продуктивності (урожайності) та рівня рентабельності зерновиробництва, що в свою чергу визначають прибутковість зернового виробництва в країні.

Додатковими контрольними параметрами є планові показники, що характеризують кількісні та якісні характеристики запланованих заходів, зокрема обсяги інвестицій в зерновий сектор, обсяги залучених кредитів, індекси технічного озброєння виробників зерна, співвідношення цін внутрішнього і зовнішнього ринків зерна.

Фінансування виконання заходів, визначених державною цільовою програмою „Зерно України-2008-2015” здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інвестиційних коштів та інших джерел фінансування. Кошти, необхідні для виконання програми, включатимуться у Закон України про Державний бюджет України відповідного року окремим рядком.

Напрямки державного фінансування включатимуть:

- формування державного продовольчого резерву зерна;
- здешевлення коротко-, середньо- та довгострокових кредитів для виробників зерна;
- здешевлення вартості страхових внесків для виробників зерна;
- селекційну роботу та формування запасів високоякісного насіння;
- заходи по боротьбі зі шкідниками та хворобами зернових культур;
- стимулювання високотехнологічного виробництва зерна, розвиток ресурсозберігаючих технологій при його виробництві;
- підтримку виробництва зерна на зрошуваних землях у регіонах з несприятливими кліматичними умовами, відновлення та розвиток централізованих систем зрошення;
- створення та фінансування системи прогнозування врожаю зернових, зокрема з використанням космічних технологій, створення служби моніторингу, аналізу та прогнозування кон’юнктури ринку зерна, поширення інформації серед учасників ринку;
- розвиток інфраструктури ринку зерна, переоснащення та сертифікація державних лабораторій якості зерна, створення єдиної системи якості зерна;
- приведення у відповідність до вимог світового ринку та європейських інтеграційних намірів стандартів на зерно, розробку нових стандартів;
- здійснення цільових наукових досліджень.

Стимулювання залучення в зерновий сектор України національних та іноземних інвестицій забезпечується шляхом створення стабільних і прозорих умов господарювання відповідно до принципів державної цільової програми „Зерно України-2008-2015”, що наведені нижче.

1. Удосконалення та приведення у відповідність до вимог Світової організації торгівлі та потреб ринку законодавства України, зокрема Законів України „Про державну підтримку сільського господарства України”, ”Про зерно та ринок зерна в Україні”.
2. Скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення та розвиток ринку землі.
3. Створення виключно сприятливих умов для ввезення на територію України високоефективної сільськогосподарської техніки, якісного насіння, засобів захисту рослин та інших ресурсів, необхідних для підвищення ефективності виробництва зерна (скасування імпорتنих мит та пільговий податковий режим).
4. Розвиток стимулюючої функції тарифної політики.
5. Забезпечення вільного ціноутворення на ринку зерна, соціальний захист вразливих верств населення при необхідності здійснюється шляхом адресної підтримки чи інших визначених заходів.
6. Гарантування прав власників зерна вільно розпоряджатися зерном, не застосування адміністративних, кількісних або якісних обмежень на вільне переміщення зерна по всій території України та на експорт [6].

Висновок. Проведений аналіз ситуації на зерновому ринку показує, що для України виробництво зерна є одним із стратегічних напрямів зовнішньої політики на світовому ринку.

Отже, для подолання негативних тенденцій головною рушійною силою повинна стати сприятлива державна політика на зерновому ринку, яка повинна розвиватися у напрямках: регулювання цін, обов’язкова біржова торгівля великими партіями зерна; здійснення кредитної підтримки сільськогосподарських товаровиробників; обов’язкове страхування продукції; створення єдиної загальнодержавної інформаційної системи стосовно сільськогосподарської продукції. Окрім зазначених шляхів, необхідно забезпечити ефективне функціонування ринку землі, усунути штучну монополію у сфері збуту зерна, оптимізувати діяльність аграрних бірж та підвищити прозорість на внутрішньому ринку. Зерновий сектор України сьогодні перебуває у виключно сприятливих умовах, які дозволять протягом найближчих років істотно підвищити доходи аграріїв. Для того, щоб реалізувати ці можливості, необхідні суттєві інвестиції в зернову галузь.

Список використаних джерел

1. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Ортіна Г.В. Особливості та тенденції зернового ринку України // Держава і регіони. – 2007. – № 2. – С. 175-176.
3. Припула Н.М. Сучасний ринок зерна в Україні // Держава і регіони. – 2008. – № 1. – С. 137-141.
4. Стецюк П.А. Аналіз негативних тенденцій на ринку зерна в Україні та шляхи їх подолання // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2009. – № 7. – С. 119-125.
5. Клименко В.Г., Компанець М.П. Визначення оптимального варіанту розв'язання проблеми ринку зернових в Україні на основі порівняльного аналізу можливих варіантів // Вісник української зернової асоціації. – 2009. – № 9. С. 12-21.
6. http://uga-port.org.ua/cgi-bin/valmenu_portal.sh?0p08020668.html

***Аннотація.** Проведен аналіз состояния отечественного зернового рынка; выявлены существующие недостатки; проанализирована роль государства в формировании, деятельности и регулирования рынка зерна; выявлены основные причины негативных тенденции на рынке зерна и факторы, которые повлекли развитие таких тенденций; определена роль на рынке аграрных бирж, товаропроизводителей, зернотрейдеров. Проанализировано несколько путей развития зернового сектора, при использовании которых теоретически можно достичь наращивания объемов производства зерна и обеспечения приемлемого уровня рентабельности зернопроизводства; предложены пути решения проблемы эффективного развития зернового сектора и рынка зерна, направления привлечения инвестиций.*

***Ключевые слова:** рынок зерна; пути привлечения инвестиций; экспортные операции; государственная политика на зерновом рынке; государственная целевая программа развития рынка зерна.*

***Annotation.** The analysis of domestic grain-growing market condition is conducted, existent defects are educed, the place of the state is analysed in forming, activity and adjusting of market of grain, principal reasons of negative are educed tendencies at the market of grain, factors which entailed development of such tendencies, a place is certain at the market of agrarian exchanges, commodity producers, graintraders. A few variants of development grain-growing to the sector are analysed with the use of which in theory it is possible to attain the increase of production of grain and conducted of acceptable level of profitability of commodity producer volumes, the ways of decision of problem of effective development are offered grain-growing to the sector and market of grain, directions of bringing in of investments.*

***Keywords.** Market of grain; ways of bringing in of investments; export operations; a public policy is at the grain-growing market; government having a special purpose program of market of grain development.*

УДК: 330.342.146

Л.С. Тихоліз, асистент ПДАТУ

ЕКОНОМІЧНЕ ПОНЯТТЯ „ВНУТРІШНІЙ РИНОК”

Розглянуто та проаналізовано внутрішній ринок України. Економічне поняття „внутрішній ринок” використовується для характеристики обсягів споживання товарів і послуг домогосподарствами, підприємствами, органами державного управління всіх рівнів, що здійснюється через сферу товарного обігу національної економіки. В умовах значного коливання зовнішньоекономічної кон'юнктури на продукцію металургійної та хімічної промисловості, що становлять основу вітчизняного експорту, внутрішній ринок почав розглядатись як один з найвагоміших чинників економічного зростання у працях окремих вітчизняних учених⁶.

⁶Див.: Точилін В.О., Загорська Т.П., Лір В.Е., (та ін.). Формування галузевих ринків України: перехідний період. – К.: Фенікс, 2004. – С. 24-33.